

20.

*Latice leptira
u snegu*

*Slike iz
detinjstva*

21.

*Rasuo se niz
polje*

*Rasprolećen
kruh*

22.

*Tih usred zrelog
polja*

*Zaboraviću da
dišem*

23.

*Rembrant s belom
kapom
sanja u mom
snu*

24.

*Mrka pismena na
hartiji*

Svici pesme

25.

*Obrišah prah s
ramova*

*Noću je Velaskez
dorađivao
slike*

26.

*Žut list na
stolnjaku*

*Uramljena
jesen*

27.

*Videh jato ždralova
u tvojim
zenama*

*Dok sam
odlazio*

28.

*Modro jedro na
pučini*

*Košulja
prijatelja*

29.

*U sobi mrkne
sveća*

*Kako je netrajna
pomisao
na pesmu*

30.

*Upali goriljku
šutnje*

*Vreme je
bdenju.*

NUŽNO I SLUČAJNO

dušan pajin

I stara i nova ontologija smatra da ono bitno i važno mora biti nužno, i obrnuto — da je važno samo ono što se događa nužno. U staroj ontologiji to je kosmička ili prirodna nužnost, koju u Grčkoj izražavaju ananke, moira i logos, u Indiji karma i samsara, u Kini tao. U novovekovnoj ontologiji društvenog bitka to su velika istorijska kretanja, seobe naroda, klasne borbe, razvoj društva. Otuda je ceo sistem objašnjenja zasnovan na traženju i uočavanju nužnog, čak i tamo gde je tzv. povod za neka važna zbivanja slučajna.

STVARALAŠTVO I SLUČAJNOST

Istorijsko objašnjenje je u toj merioublićeno prema ovome obrascu, da ponavlja formulu i tamo gde sâm predmet iziskuje znatno širi repertoar pristupa u objašnjavanju.

Na primer, ako treba objasniti delo nekog pisca ili naučnika, po pravilu se traže uzroci u vidu tradicije koja mu bredhodi, drugih autora koji su na njega uticali, životnih okolnosti koje su uslovile njegovo delo i ideje itd. Nikoga, s druge strane, ne interesuje sve ono što je objektivno otežavalo i onemogućavalo to delo, tj. ostavlja se po strani sve ono što nije (u pozitivnom smislu) uslovljalo delo, nego mu je čak stajalo nasuprot. Ovakvim odbirom stvari se lažan utisak o prošlosti. Tek pojedini istraživači hvataju onu unutrašnju nužnost, nasuprot spoljašnjoj, istorijskoj nužnosti, uočavajući situacije kada se delo ostvaruje, često nasuprot spoljašnjim okolnostima. Međutim, jedva da neko hvata i ono što deluje mimo ove dve nužnosti: slučajnosti koje dovode do bitnih zaokreta, ili čak konačno određuju smer i ishod. Objašnjenje se time ne bavi — to je, eventualno, stvar romansijera. Obaveza teorije da sve objasni, što je drugi naziv za nabiranje kazualnih nizova, isključuje, ne samo iz svog vidokruga, već i iz postojanja i »naučnosti«, sve ono što je neobjašnjivo (naime, neobjašnjivo ne postoji, a što postoji, mora biti objasnjivo). Kako primećuje Hauzer »pretpostavka da u umjetničkom stvaralaštvu svaki korak ima estetsku funkciju ili značenje, ili uopće objektivni »smisao«, izaziva privid nužnosti tamo gdje u stvarnosti vladaju slobodni izbor i slučaj« (14/57).

Međutim, čak i tako razvijen pristup kao što je Hauzerov, koji odbacuje pogreške psihologizma, svodi objašnjenje na predispoziciju i situaciju. On dopušta da je sve u istoriji delo individuumu (za mnoge je i ovo nedopustivo: pojedinci samo sprovode objektivnu nužnost, istorijsku umnost, ili providenje). Ali, individuumi se uvek nalaze u vremenski i prostorno određenoj situaciji i njihov stav je rezultat i njihove predispozicije i te situacije, kaže Hauzer (14/5). U stvari, to su najčešće samo dovođenja u vezu činjenica za koje ne možemo reći da ispunjavaju uslov dovoljnog razloga. Pored toga, postavlja se pitanje šta je sa stavovima i težnjama koje su suprotne predispozicijama — zašto čovek slabog vida hoće da bude slikar, a dečak slabih nogu fudbaler. Zašto ljudi ponekad donose odluke nasuprot situaciji.

Sopenhauerov pesimizam ne može se objasniti niti njegovim svađama s majkom, niti surevnjivošću prema uspesima Hegela. Koliko su takva objašnjenja u sebi protivrečna, vidi se po tome što će takva interpretacija zamerati Sopenhaueru na nedoslednosti ili cinizmu, jer je ponekad imao običaj da posle dobrog obeda govori o besmislu života. U stvari, njemu se zamera što se ne uklapa u objašnjenje — dakle, pesimista može biti samo onaj ko je siromašan i gladan.

Književnost Dostojevskog ne objašnjava ni muke tamnovanja, ni nevolje epilepsije. Ni jedno ni drugo ne kvalifikuje; niti je uzrok, niti uslov.

Sociološki gledano, nije bilo nikakvog posebnog razloga da Marks postane teoretičar proleterske revolucije, da se Kirkegard podružuje s teolozima i mirnim građanima, ili da Van Gog i Gogen postanu slikari. Marks je mogao naprosto postati advokat i ostati najpametniji član doktorskog kluba. Kirkegard je mogao postati gradsko spadal, Van Gog se mogao ubiti i bez slikanja, a Gogen ostati uspešni bankar.

Pojedini autori, koji uviđaju nedovoljnost socijalno-istorijskih objašnjenja, pribegavaju tumačenjima i razumevanju jednog dela na osnovu psihičkih predispozicija i životnih okolnosti. S razvojem psihologije i psihijatrije, čini se da kauzalna objašnjenja stvaralaštva dobijaju jednu zaobilaznu potporu.

Psihologija se sa svojim sistemom objašnjenja suprotstavljala istoricizmu i sociološkom redukcionizmu, ali je često i sama bila podložna redukcionizmu. To nije slučaj samo s manje talentovanim predstavnicima, koji, kad je npr. reč o zastupnicima psihoanalize, ceo svet prekrivaju svojim oralno-analno-falusnim shematizmom i sve entitete dele na simbole muškog, odnosno ženskog polnog organa, podsećajući na onog vojnika iz vica, koga sve podseća na »ono«. Tome podležu i značajniji autori, a samo lični talenat tu ublažava posledice redukcionizma, do koga uvek dolazi kada se jednom teorijom hoće objasniti i ono što nadilazi njene pretpostavke. Pored psihoanalitičara, tome su bili skloni i pojedini kulturni antropolozi kojima je, kad su jednom nekritički ušli u terminologiju i obrasce psihologije i psihijatrije, izgledalo da su otkrili pravi ključ za konceptualizaciju materijala s kojim do tada nisu znali šta će.

Naročito je bilo velikih promašaja u objašnjavanju one stare zagonetke: stvaralaštva i talentovanog pojedinca. Kao što se pojavila mogućnost da sada, naknadno, ustanovimo krvne grupe egipatskih mumija, tako je izgledalo da sve neobičnosti starih civilizacija i kulture možemo objasniti psihologijom ili psihijatrijom. Samani su sada psihički neuravnotežene osobe, religijski reformatori su paranoični shizofreničari, vojskovođe i tirani, sadisti i pervertiti, a filozofi i umetnici lude posebne vrste. Empeđokle pati od ludila veličine, a Sokrat je shizofreničar (on čuje unutarnji glas: daimonion, čak i razgovora s njim i povremeno pada u stupor — na primer, stoji satima ispred jednog grma). S tim u vezi, Hauzer

primećuje da »ako su i ekspresionistički slikar i mesar sublimirani sadisti (...) onda bi, u najmanju ruku, morala biti objašnjiva razlika među različitim oblicima sadizma koji nalazi zadovoljenje jednom u ekspresionističkim slikama, a drugi put u klanju volova...« (1/37). Ne možemo istim kompleksima objašnjavati i Šekspira i Hitlera, te smatrati da smo time nešto objasnili, potežući »crnu kutiju« ličnih predispozicija, kao faktor objašnjenja onoga što je u celoj stvari najvažnije.

Teza o vezi genijalnosti i duševnih poremećaja stekla je feljtonsku popularnost i u toj meri ovladala javnim mnijenjem, da je ovo bilo razočarano kad nije nalazilo potvrdu za nju, a mali talenti su tražili identifikaciju s nastranošću, ne bi li tako zaslužili i nešto talenta.

Dakako, to nije bila tek puka teorijska konstrukcija, već je imala izvesne društvene korene o kojima govori Hauzer, objašnjavajući položaj umetnika u građanskom društvu u vreme romantizma. Umetnik se najpre »pravi lud«, jer mu nema druge, a kasnije, jer se to od njega očekuje. »Neurotičko-romantička psihička konstrukcija postaje duhovno-historijski mjerodavna tek onda kad je ... umjetnik ... izgubio i svoje društveno uporište... Njegova je bolest samo oblik pasivnog otpora, protesta i samoobrane protiv postojećeg društvenog poretka, protiv moćne, bezobzime, odvratno zdrave buržoazije. Zdravlje li sreća pričinaju se dosadni i trivijalni, bolest i zla kob ubrajaju se, naprotiv, među obilježja genija« (1/47–48).

Ovaj obrazac uzdrman je tek kad je uzdrman taj društveni odnos i klasično poimanje duševne bolesti, kada je društveno-istorijskom i transkulturnom analizom ukazano na društvenu uslovljenost samog shvaćanja poremećaja. Uvidelo se da postoje različiti oblici (plodni ili neplodni, skrivenog ili otvorenog) nepristajanja na zatečeni društveni dogovor. Takođe počinje da se shvaća da isključiti slučajnost iz obrazovanja i načina života znači suziti mogućnost stvaralaštva. Alibi represije je oduvek bio da će se talenat svakako probiti ako postoji. To, naravno, nije tačno, naročito ako se isključiti ili bitno suzi polje pojedinačnog i slučajnog.

SINHONICITET

Jung je krenuo drugim putem, mimo sociološkog trenda u psihologiji. On je pokušao da probije zastor koji je stvaralo načelo kauzaliteta u psihologiji i, naporedu s uobičajenim objašnjenjima, za posebne slučajeve formulisao »akuzualno povezujuće načelo« »smislenog podudaranja« (smislene koincidencije) ili »sinhroniciteta«. Poklapanje dva događaja ili procesa, ili njihov sticaj u prostoru i vremenu, koje ima značenje ili smisao, a ne može se kauzalno objasniti, on je nazvao sinhronicitetom. To je pokušaj kakve-takve konceptualizacije zbivanja koja su malo verovatna. Od Grka naovamo, filozofija i nauka su smatrale dostojnim pažnje samo ono što je nužno ili vrlo verovatno. Mala verovatnoća i neverovatno, bili su prepušteni magiji, religiji ili umetnosti.

Kauzalnost je, po definiciji, označavala nužne veze. Budući da su filozofija i nauka kao svoj projekat stavile proširenje načela kauzaliteta na totalitet zbivanja, a da su s druge strane etika i humanizam iziskivali slobodu subjekta kao svoju pretpostavku, to je filozofija dugo vreme bila opsednuta problemom »nužnost-sloboda«, ikoji je bio fiktivan u metafizičkoj, a realan u političkoj postavi. U svakom slučaju, ono što je malo verovatno, ili se nije uzimalo u obzir, ili se smatralo još neshvaćenom kauzalnom vezom.

S teonijom verovatnoće pala je dvehiljadogodišnja vladavina kauzaliteta, ali je i dalje ono »malo verovatno«, istovremeno, shvaćano kao »malo važno«, a »verovatno« kao skraćeni izraz za suviše složen kauzalni niz. Na isti način bi se i sinhronicitet mogao shvatiti samo kao drugi izraz za kauzalni niz ikoji ne možemo da dokučimo. Me-

đutim, čini se da je, s jedne strane, plodnije dopustiti mogućnost drugačijih načina sticaja, nego rastezati načelo kauzaliteta u beskraju, a s druge, ta mogućnost se, po svemu sudeći, u pojedinim slučajevima isključuje.

Načelo sinhroniciteta primenjivo je, pre svega, u razumevanju nekih bitnih odrednica čovekovog života. Reč je o tome da je polje primenjivosti kauzaliteta i verovatnoće veoma malo, kada se radi o razumevanju egzistencije. Neki bitni događaji u životu čoveka ne mogu se zahvatiti ni izraziti metodologijom i načelima koje koristimo za objašnjenje kauzalnih nizova. Ovo važi jednako i ako bacamo pogled unazad, na protekla zbivanja u životu, tako i unapred, kad pokušavamo da sagledamo budućnost. Kad gledamo unazad, vidimo da su se neke od najvažnijih stvari dogodile kao koincidencija, ili sticaj okolnosti, koje su — pojedinačno — rezultat sagledivih kauzalnih nizova, ali čiji se međusobni sticaj (tj. zbivanje koje je ishod prostorno-vremenskog ukrštanja dvaju ili više kauzalnih nizova) ne može kauzalno izraziti (to su tzv. srećni ili nesrećni slučajevi).⁴

S tom načelnom nesagledljivošću egzistencije, koja je koren egzistencijalne anksioznosti, pokušalo se u tradiciji na različite načine izći na kraj. Razni vidovi gatanja, predskazivanja, prinošenja žrtvi, molitvi, očitavanja sudbine i budućnosti, sve je imalo za svrhu da ublaži neizvesnost i zebanju. Izvesno vreme postojala je tendencija da se ta tradicija shvati samo kao primitivna zamena za naučna, pouzdana predviđanja. Sada se počinje uviđati da ovi sistemi nisu završavali na kolektivnim ciljevima (kao što je npr. izazivanje kiše, ili obezbeđenje povoljnog ishoda nekog poduhvata) kojima se danas pristupa drugim metodama, već su služili i u specifične svrhe, povezano sa sudbinom pojedinca. Takvi sistemi su diskreditovani zbog velikog udela sujeverja i specifičnog zaglupljivanja u njihovoj praksi. Subjekt koji u pomenutim sistemima traži utocište, ulazi u njih kao u mrežu, budući da je tu jedan od osnovnih zahteva odricanje od sumnje i kritičnosti. Sujeverje počinje na nadi da postoji, ili da bi se mogao uspostaviti kauzalitet, tamo gde postoji mala verovatnoća, gde se može pojaviti sinhronicitet, ili čak ni to. Magija, u stvari, oponaša kauzalitet, a vrač pretenduje na ulogu tehničara čarobnog. U tom smislu smatramo da Jung pravi grešku, tražeći preteče ideje sinhroniciteta u astrologiji, alhemiji i pojedinim tehnikama proricanja. On sam, naime, uvida da je načelo sinhroniciteta, ipak, novovekovna ideja, jer je, s jedne strane, oslobođena sujeverja, a s druge, dopunjava načelo kauzaliteta. Ipak, Jungova je zasluga što je izneo i uobličio tu ideju.

Sinhronicitet, veli on, označava da su članovi smislene koincidencije povezani simultanošću i značenjem (3/69). Sinhronicitet nam ne govori da li je ono što se tako zbiva povoljno ili nepovoljno. Sinhronične su i sreća i nesreća.

Sinhronicitet dopušta da ima zbivanja koja su slučajna i bez dovoljnog razloga. Jung i sam, jednim delom, ispušta moguću doseg ove ideje, pozivajući se na upliv arhetipa. On, naime, navodi stare dokaze za novu ideju. Njegovi arhetipovi, u ovom slučaju, igraju ulogu dovoljnih razloga, ikoji su ranije imale ideje i *specie aeternitatis*. Sinhronicitet omogućava da se nadiđu okviri koje je mišljenju zacrtavala metafizika (da je sve zbivanje nužno, ili na osnovu dovoljnog razloga), što je novovekovna nauka preuzela zajedno s latinskim i zadržala sve do polovine ovoga veka.

VEROVATNO I NEVEROVATNO

Stara podela na kaos (u kojem vladaju slučajnost i nered) i kosmos (u kojem vladaju red i nužnost) bila je sada načeta shvaćanjem prirodnih zakona kao verovatnoća.

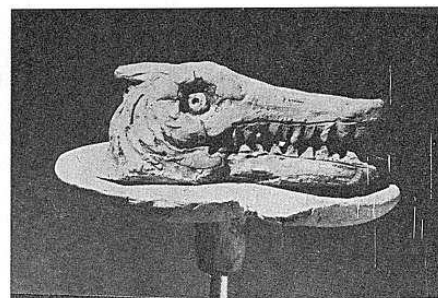
Neobično je što se smisao za slučajnost nije probio u poimanju stvaralaštva, u istoriji ideja, već tamo gde bi se ovo najmanje očekivalo — na ravni elementarne biologije. Uvođenje statističkog načina mišljenja i zakona verovatnoće u biologiju, navelo je neke istraživače na zaključak da je život neverovatna pojava. Potrebno je toliko uslova da se steknu da bi se pojavila i održala organska materija, da je živi svet pre redak slučaj nego nužna etapa; život uopšte nije komotan, kako su to zamišljale teologija (uzdanjem u promisao) i klasično poimanje koje je računalo s debelim razlozima, a ne s mršavim slučajevima — pre bi se moglo reći da je život u procepu. Posebno neprijatan udarac sledio je iz drugog zakona termodinamike, čiji su izdvojeni predložili da je red manje, a kaos više verovatno stanje.

Sada se progres (definisan u okviru teorije informacija) javlja kao kretanje ka manje verovatnom stanju, kao uspostavljanje sve manje i manje verovatnih stanja. Budući da rastuća entropija vodi stanju veće verovatnoće, progres je ostvarivanje stanja sve manje verovatnoće u jednom delu sistema u kojem je entropija sve veća. Dosledno, progres je asimptotično približavanje potpuno neverovatnom stanju totalnog reda i potpune informacije (Hegelovo apsolutno znanje).

Stara ideja izbavljena (bilo u filozofskom ili religijskom vidu) je, kako izgleda, izgubila poverenje, pored ostalog, i stoga što je obećavala jednokratno uspostavljanje jednog neverovatnog stanja. Gledano sa sociološke ravni, moglo bi se reći da je ona imala za cilj da zavarava i umrtvi društveni bunt potlačenih, nadom u slobodu i sreću s one strane ovoga života. Pa ipak, izgleda da je njen doseg u starom i srednjem veku bio nešto širi, budući da je zahvatala i u onu patnju čiji koreni nisu bili socijalni, već opšteljudski, pa je predstavljala utehu i za tlačitelje i za potlačene. Ideja izbavljenja trebalo je da učini podnošljivim kružno vreme, da nadiđe besmisao većnog ponavljanja muke.

Po analogiji, moglo bi se reći da i ideja progressa, na socijalnoj ravni, ima ideološku funkciju, da opravda odloženu sreću i slobodu kretanjem ka njima. Nešto šire, njena funkcija je da učini podnošljivim linearno vreme, nadilaženjem besmisla prolaznosti, neponovljivosti i bespovratnosti.

Pitanje smisla opet nas vraća na ideju nužnosti, jer su i stara i nova ontologija smatrale da ukupno zbivanje ima važnosti i smisla samo ako je nužno — slučaj se smatra besmislenim, nevažnim. To stoji u osnovi odbijanja slučajnosti kao određujućeg

faktora — ljudima se činilo da bi razvoj i život izgubili smisao, ako bi se dopustilo da su zemlja i život na njoj nastali slučajno, da je čovek nastao slučajno. U mitu, nužnost je data u saodređenju i nameri mit-skih likova, u hrišćanstvu, božanskim stvaranjem i providenjem, a u novom veku očituje se kroz prirodne i društvene zakone. Pri tome, vazda se smatralo da nužnost vodi pobedi dobra na kraju. U mitu i religiji postoji sukob i borba likova koji predstavljaju dobro, odnosno zlo, s predviđanjima u korist prvih. Budući da hoće da odmeni mit i religiju, novi vek ne može izaći s manjim obećanjem, ali zapada u teškoće, pošto nije jasno kako se u različne prirodne i društvene zakone može ugraditi jedna eshatologija, a da se u najmanju ruku ne padne natrag na platonizam, gde ideja dobra saodređuje ukupno zbivanje.

Ovu teškoću najpre uočava Kant (pa govori o čistom i praktičnom umu). Hegel to pokušava da razreši ugrađujući ideju progressa u istoriju i stvarajući jedan doterani, dijalektizirani aristotelizam, vraća u nju providenje.

Za Hegela, istorija je nužno i umno napredovanje svesti o slobodi, vođeno božjim providenjem. Ali, istorija nije tle sreće, kaže on — periodi sreće su prazni listovi u njoj. No, neko se, ipak, morao zapitati šta će slobodnom čoveku nesreća, ili šta će nesrećnom čoveku sloboda?

Reč je o tome da ako identitet čoveka svedemo (ili on to sam učini) na njegov društveni identitet, dobijamo kreaturu koja nije ništa manje neslobodna nego što je to bila onda, kad je zajmila svoj identitet od totema, ili boga. U tome se ništa ne menja ni ako kažemo da taj čovek sam stvara istoriju i društvo — toteme i bogove je, takođe, sam stvorio. Varka počiva na tome što su sloboda i istina svedene na društvenu slobodu i istinu.

NAPOMENE:

1 A. Hauzer, *Filosofija povijesti umjetnosti*, Zagreb 1963.

2 R. Benedict, *Patterns of culture*, New York 1934.

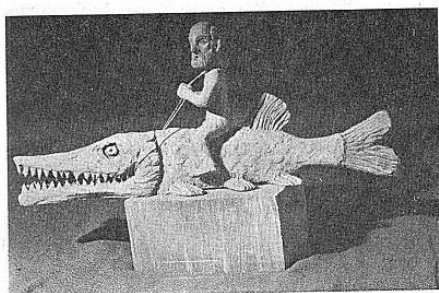
3 C. G. Jung, *Synchronicity*, Princeton 1973.

4 Po ishodu, totalna slučajnost bila bi jednaka totalnoj nužnosti, jer se na nju ne može uticati.

5 Inače pada ispod ravni za koju se novi vek izbio. Istina, kad to kažemo, mislimo na ono što je izoboreno na teorijskom planu. Praktično, po nizu pitanja novi vek jedva da se razlikuje od starog Egipta. Iako je uverenje da postoji život posle smrti mnogome potisnuto, mrtvac je još uvek svetinja, i novi vek balsamuje i stavlja u mauzoleje-piramide svoje zaslužne građane kao što su činili u faraonska vremena. Mi objašnjavamo praksu Egipćana njihovim verovanjima ili sujeverjima, no, ne znamo čime bi se mogla objasniti naša praksa.

6 J. Monod, *Chance & Necessity*, New York 1971.

7 G. V. F. Hegel, *Filosofija povijesti*, Zagreb 1966.

Ljuske naizgled zaboravljenog zmaja

tomaž kralj

Zmaja nismo nikad zaboravili.
Ostao nam je u sećanju i uvek
će živeti u sećanju našem.
Zato mlatara repom kada
se javi. Mnogo mlatara repom
i ponekad izgubi poneku ljusku.
Na svakoj ljusci zapisano je
bezbroj pesama.

1

Igra je vreme Sunca, svemir,
koji trepne svake godine.
Veselje se spušta s neba,
usamljenost i smrt zaklinje.
U tome je skriven razlog.

Mrak je jutro večeri,
pomrčina je pribežište Zemlje.

2

U oblacima svesti je duša rock' n' rolla,
zvezde podele šarm prirode,
koje su nikle iz vremena, da se vrate,
kada zatreba menjati dom.
O Ome!

3

Sve to ću uraditi,
jer će takav postupak
sprečiti zemljotrese.
Priroda može samo
da mi se nasmeši i da kaže:
»S tobom je moja krv.«

4

Drveće mi je nekad govorilo:
jednostavno ponekad ne može. Ko će pasti
jednostavno ponekad ne može. Ko će pasti
moje magline i umotavati se
u Kumovu Slamu?

5

Kada se svet jutrom probudi,
kada otvori oči i pogleda oko sebe,
već mu se na usnama pojave zlatne reči,
koje se vrtlože prema nebu. »Gde je moj
nebeski ljubimac?« pita svet.

Ali kao da ga ništa ne čuje.

Ponekad dođem ali uvek
gledam gde stanem.

6

»Svaki božji odgovor neka je poslovica,«
zabrujalo je s neba. Poruka se
prelila u napev i napev u nalič.
Seljaci su s polja požurili kućama,
jer bilo je mokro i detelina već je
najavljivala menjanje godišnjeg doba.

7

Hoćeš li da mi obrišeš govno s cipela?
Pa ti si mi brat i to zaslužuješ.

8

Znam, da mi na leđima može porasti
šuma, u kojoj je izlaz iz ovog sveta.
Propovednici su moje šumske jagode,
moje kretanje po orbitama koje
iziskuju dopadanje.

Meteori mogu biti samo ostaci
svemirske prašume, koja je oduvek
bivala ostacima svih postanaka.
Verovatno nije suvišno, da to znamo,
verovatno je sve u redu, ako to zaboravimo.

Jedini mozak, koji svetli
na Zemlji, moj je i nastao je
od globigerinskoga blata. Svi ostali
mozgovi na Zemlji tek su pokušaji
prodora preko empirijskog limita.

9

Kome su zvezde prijavile posao?
Onome, koji ne zna, da je prostor prostor
prostora.

10

Da li Marko zna nešto o njima,
što zoblju zublje srca?
Donose mu pokrajine,
koje zastiru magleni
zastori zadimljene svesti.

Uz put, koji rubi stakleni
zastor, odmarališta su za
voditelje.

Uz put, koji nikog ne zna,
drveće se prilagođava
zvezdanom vremenu susreta.

Motor što sakriva svoju snagu:
to je vihor, vikar sa Saturna.
Svoje podanike ne zanemaruje,
ne grdi ždrebac, koja rolja
rub Galaksije, jer takva je
volja kuće Gospodnje —
kuće mira.

Preveo sa slovenačkog Franci Zagoričnik